

Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Posvećen 150. obljetnici rođenja Tadije Smičiklasa (1843.-1993.), vol. 18, Zagreb 2000., 270 str.

U 18. svesku *Zbornika Odsjeka za povijesne znanosti HAZU*, kao što je u "Predgovoru" napomenuo urednik Ante Gulin, objelodanjeni su neki radovi koji su 1993. godine predstavljeni na znanstvenom skupu održanom u palači HAZU-a u povodu 150. obljetnice rođenja Tadije Smičiklasa. Ova je obljetnica obilježena i svečanom akademijom te prigodnom izložbom.

U prvom radu naslovljenom "Tadija Smičiklas - Život i djelo (u povodu 150-te obljetnice rođenja)" (9.-16.) Hodimir Sirotković donosi životopis Tadije Smičiklasa s osobitim naglaskom na njegovu djelatnost u najvažnijim znanstvenim i društvenim ustanovama onovremene Hrvatske: Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Matici hrvatskoj i Filozofskom fakultetu u Zagrebu. T. Smičiklas je bio predsjednik Akademije punih 14 godina, od 1900. do 1914., u izdanju Matice hrvatske objelodanjeno je njegovo najznačajnije djelo "Poviest hrvatska", dok je na Filozofskom fakultetu predavao nacionalnu povijest, diplomatiku, paleografiju i dr.

Nikola N. Kekić u radu naslovljenom "Tadija Smičiklas i Grkokatoličko sjemenište Križevačke biskupije" (17.-25.) govori o obitelji Smičiklas te odrastanju i školovanju Tadije Smičiklasa u Grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu. Donoseći niz zanimljivih i dosad nepoznatih podataka iz Smičiklasova života autor se posebno osvrće na njegovo učiteljstvo u Osijeku i Rijeci, studiranje u Pragu i Beču te razdoblje obnašanja dužnosti ravnatelja Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu.

Miroslav Kurelac autor je rada naslovljenog "Povjesnik Tadija Smičiklas i njegove historiografske koncepcije" (45.-54.). U radu autor u povijesni kontekst postavlja prvu znanstvenu, kritičku, cjelovitu i na izvorima utemeljenu povijest Hrvatske koju je Tadija Smičiklas objavio u dva sveska u razdoblju od 1879. do 1882. Ističući kako se Smičiklas metodološki nastavlja na radove, djela i stajališta starije historiografije autor napominje da su Smičiklasova historiografska djela (a osobito *Poviest hrvatska*) temelj hrvatske znanstvene historiografije kao dijela tadašnje europske historiografije. Smičiklasova djela ističu se i jakim domoljubljem i naglašavanjem hrvatske državnosti pa stoga ne čudi što su ga suvremenici nazivali "hrvatski Herodot".

Petar Korunić u radu naslovljenom "Nacionalni identitet u djelu T. Smičiklasa: o podrijetlu Hrvata i hrvatskog naroda" (63.-104.) razmatra ideju o hrvatskom nacionalnom identitetu u djelima T. Smičiklasa te utjecaje koje je tim u vezi vršio na svoje suvremenike. Dok autor u prvom dijelu članka općenito razmatra koncept nacionalnog identiteta, u drugom dijelu objašnjava proces formiranja koncepcije o nacionalnom identitetu u djelima Tadije Smičiklasa. Njegova su razmišljanja u tom smislu osobito razrađena u djelu "Poviest hrvatska" kao i u jednoj od najvažnijih zbirki izvora za hrvatsku povijest "Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae". Autor također raspravlja o stupnju istraženosti nacionalnog identiteta u hrvatskoj historiografiji, o podrijetlu i integraciji hrvatske nacije i dr.

U radu naslovljenom "Tadija Smičiklas kao izdavač povijesne građe" (105.-114.) Vesna Gamulin Tudjina i Mirjana Matijević Sokol predstavile su najznačajniji dio Smičiklasove djelatnosti koji je radom na obradi i objavljivanju izvorne građe postavio temelje suvremenoj hrvatskoj historiografiji. Uz izdavanje velikog broja izvora od kojih je daleko najznačajnije djelo "Codex diplomaticus" Smičiklas je utjecao na usavršavanje pomoćne povijesne znanosti poznate kao "egdotika", koja je obuhvaćala principe i pravila uvriježena prilikom izdavanja izvora. U tom je smislu Smičiklas slijedio suvremene europske historiografske trendove i postavio temelj historiografskom odsjeku Akademije. Kontinuirano je radio na objavljivanju izvora i na edukaciji mlađeg naraštaja hrvatskih historičara koji su prihvatili njegove spoznaje o izdavanju izvorne građe (M. Šufflay, E. Laszowski, M. Kostrenčić) kao i tzv. "interpretativnu metodu" u obradi izvorne građe.

U tekstu naslovljenom "Ravnatelj akademijina arhiva Tadija Smičiklas i novopronađena građa o njemu" (127.-144.) Petar Strčić donosi niz zanimljivih podataka vezanih uz razdoblje Smičiklasove aktivnosti kao predavača hrvatske povijesti i pomoćnih povijesnih znanosti na Mudroslovnom (Filozofskom) fakultetu u Zagrebu, kao izdavača izvorne građe, arhivista i ravnatelja Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te predsjednika Akademije. Autor daje uvid u okolnosti Smičiklasova djelovanja te ističe njegove napore tijekom školovanja i kasnijeg rada usmjerene prema problemima pristupa izvornoj građi. Strčić ujedno donosi manje poznate činjenice vezane uz osnivanje Arhiva i stvaranje bogate nove zbirke izvora na poticaj samog Smičiklasa. Uz ovu široku aktivnost ostavio je ujedno velik broj vlastitih spisa koji su većim dijelom obrađeni u hrvatskoj historiografiji osim jednog dijela tek otkrivenih zapisa koji predstavljaju daljnji izazov istraživačima djela ovog povjesničara.

U radu Ivana Jurkovića naslovljenom "Tadija Smičiklas profesor pomoćnih povijesnih znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu" (145.-157.) predstavljena je Smičiklasova predavačka djelatnost u razdoblju od 1881. do 1905. na temelju dosad neobjavljene građe iz fonda Zapisnici Mudroslovnog fakulteta i Spisi Mudroslovnog fakulteta Arhiva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Autor donosi dosad nepoznate pojedinosti o Smičiklasu kao profesoru pomoćnih povijesnih znanosti, hrvatske povijesti u anžuvinskom razdoblju i drugih predmeta koje je predavao na Filozofskom fakultetu. Uz to donosi pregled Smičiklasove pedagoške aktivnosti u radu sa studentima te naglašava da je bio objektivan i pun razumjevanja prema njima.

Dubravko Jelčić autor je rada naslovljenog "Tadija Smičiklas i Matica hrvatska" (159-166). U članku se razmatraju ukupni odnosi između Tadije Smičiklasa i Matice hrvatske od 1873. kad je Smičiklas postao član ove ustanove. Osim što je u izdanju Matice hrvatske tiskano njegovo djelo *Povijest hrvatska*, Smičiklas je napisao i knjigu *Povijest Matice hrvatske*. Autor napominje da je Smičiklas tijekom godina obavljao niz važnih dužnosti u Matici hrvatskoj, prvo kao tajnik, zatim kao član savjeta te konačno kao njezin predsjednik.

U radu naslovljenom "Hrvatska zadnje četvrtine XIX. stoljeća u korespondenciji Tadije Smičiklasa" (167.-182.) Aleksandra Kolarić analizira Smičiklasovu korespondenciju s istaknutim osobama iz hrvatskoga političkog i kulturnog života, a osobito s biskupom Strossmayerom. Autorica također razmatra i Smičiklasovu korespondenciju s običnim društveno nepoznatim osobama, koji su

bili Smičiklasovi prijatelji ili rodbina. Kao prilog radu autorica donosi izbor od sedam pisama adresiranih na Smičiklasa, koja su pisale ugledne osobe njegova vremena (Euzabije Fermeždin, Vatroslav Jagić i dr.).

Petar Strčić autor je kraćeg rada naslovljenog "Oporuka Tadije Smičiklasa (1913.)" (183.-191.). Tadija Smičiklas svoju je oporuku napisao 14. ožujka 1913. godine. Oporuka je otvorena na dan njegove smrti 8. lipnja 1914. godine, a danas se čuva u Smičiklasovoj rukopisnoj ostavštini u arhivu HAZU-a. U ovom članku autor donosi cjelovit prijepis oporuke koja je važna za bolje razumijevanje njegova života i rada.

U radu naslovljenom "Kronološka bibliografija radova Tadije Smičiklasa i radova o njemu" (199.-228.) Aleksandra Kolarić donosi cjelovitu kronološku bibliografiju radova ovoga i uglednog znanstvenika u razdoblju od 1865. do 1990. te prvu bibliografiju radova o njemu u razdoblju od 1875. do 1992. Autorica donosi popis njegovih radova od vremena kad je kao učitelj u Osijeku prikupljao narodne bajke preko početnih povijesnih članaka sve do znamenitog djela *Poviest hrvatska*. Također donosi i popis polemika i govora koje je Smičiklas održao u Saboru, a koje su tiskane u novinama.

Na kraju Zbornika objelodanjen je "Program svečane akademije i znanstvenog skupa u povodu 150. obljetnice rođenja Tadije Smičiklasa (1843.-1993.), hrvatskog znanstvenika i predsjednika Akademije, Zagreb, 30. rujna 1993." (229-268). Na ovom su mjestu objelodanjene razne preslike dokumenata iz Smičiklasova privatnog života, pedagoškog i javnog života i historiografskog rada.

Kao prilog ovom svesku *Zbornika* priložene su brojne ilustracije koje na različite načine svjedoče o životu i radu znanstvenika. Mnoge od ilustracija u ovom su *Zborniku* prvi put predočene javnosti. Tako je primjerice priložen portret T. Smičiklasa iz razdoblja dok je obavljao službu rektora Grkokatoličkog sjemeništa, porter križevačkog biskupa Đure Smičiklasa (Tadijinog strica), fotografije naslovnih stranica prvih izdanja nekih od zbirki izvora i djela, fotografije dokumenata iz privatnog života T. Smičiklasa (korespondencija, bilježnički prijepis oporuke, upis u knjigu umrlih, gimnazijska svjedodžba itd.) i druge ilustracije. Stoga možemo zaključiti da radovi i arhivska građa objelodanjeni u ovom tematskom broju *Zbornika Odsjeka za povijesne znanosti HAZU* daju cjelovit uvid u znanstveni i javni rad, a donekle i privatni život našega uglednog znanstvenika, sveučilišnog profesora i predsjednika Akademije - Tadije Smičiklasa.

Meri Kunčić

John W. BOYER, *Culture and Political Crisis in Vienna. Christian Socialism in Power, 1897-1918*, The University of Chicago Press, Chicago, 1995., 702 str.

Predstavimo prvo pisca ove opsežne knjige koja se već smatra jednim od glavnih doprinosa poznavanju političke povijesti Austrije u razdoblju pozne Habsburške Monarhije. John W. Boyer, profesor moderne europske povijesti na čikaškom Sveučilištu, poznat je povjesničarima srednjoeuropskog područja